Δίκτυο Σχολείων για την Προώθηση του Ιστορικού Γραμματισμού

Σχέδιο Δράσης

« Commanderie: Οι ιππότες και ο λαός πέρα από τα τείχη- Παραγωγή, πλούτος και κοινωνική οργάνωση στο Κολόσσι »

Η δράση οργανώνεται με βάση μια διερευνητική και σπειροειδή προσέγγιση μάθησης, όπου οι μαθητές/μαθήτριες επανέρχονται σταδιακά στις ίδιες έννοιες, σε όλο και βαθύτερο επίπεδο κατανόησης. Το Κάστρο του Κολοσσιού προσεγγίζεται όχι μόνο ως ιστορικό μνημείο, αλλά ως σύστημα παραγωγής, εξουσίας και κοινωνικών σχέσεων κατά την περίοδο της Φραγκοκρατίας.

Στόχοι

- Ανάπτυξη συνεκτικής γνώσης περιεχομένου για την περίοδο της Φραγκοκρατίας, μέσα από τη μελέτη του Κάστρου του Κολοσσιού ως χώρου παραγωγής, εμπορίου και εξουσίας.

- Καλλιέργεια βασικών πτυχών της ιστορικής σκέψης, μέσα από τη διερεύνηση ιστορικών πηγών, τη διατύπωση υποθέσεων και την τεκμηρίωση συμπερασμάτων.

- Κατανόηση των κοινωνικών ρόλων και των διαφορετικών εμπειριών των ανθρώπων στο παρελθόν και ανάπτυξη ιστορικής ενσυναίσθησης.

Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση της δράσης θα είναι διαμορφωτική, συντρέχουσα και αναστοχαστική. Δεν θα περιοριστεί στο τέλος της ενότητας, αλλά θα ενσωματώνεται σε όλα τα στάδια της μαθησιακής πορείας, ώστε να παρακολουθείται η εξέλιξη της σκέψης των μαθητών/μαθητριών.

Αρχικά, θα αξιοποιηθούν οι απαντήσεις των μαθητών/μαθητριών στο Padlet («Τι βλέπω», «Τι υποθέτω», «Τι θέλω να μάθω») ως διαγνωστικό εργαλείο για την καταγραφή των αρχικών τους ιδεών σχετικά με το Κάστρο του Κολοσσιού. Στη συνέχεια, η αξιολόγηση θα βασιστεί στη συμμετοχή τους στις διερευνητικές δραστηριότητες, στην εργασία με ιστορικές πηγές, στις ομαδικές συζητήσεις και στην ικανότητά τους να εντοπίζουν πληροφορίες, να διατυπώνουν υποθέσεις και να τεκμηριώνουν συμπεράσματα.

Ως τεκμήρια μάθησης θα αξιοποιηθούν τα φύλλα εργασίας με τις πηγές, το «δελτίο ντετέκτιβ», το φύλλο σύνθεσης πληροφοριών, ο οικονομικός/εννοιολογικός χάρτης της περιοχής, οι δραστηριότητες ρόλων, το mini inquiry με το ερώτημα «Ήταν δίκαιη η ζωή στο Κολόσσι;», καθώς και οι αποστολές της εφαρμογής Goosechase κατά την εκπαιδευτική επίσκεψη.

Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στο κατά πόσο οι μαθητές/μαθήτριες μπορούν να μετακινηθούν από απλές περιγραφές του χώρου σε πιο σύνθετες ιστορικές ερμηνείες, αναγνωρίζοντας σχέσεις ανάμεσα στον χώρο, την παραγωγή, την εργασία, την εξουσία και τις κοινωνικές ανισότητες. Παράλληλα, θα πραγματοποιηθεί αναστοχασμός από την εκπαιδευτικό μέσα από σημειώσεις και παρατηρήσεις για την εμπλοκή των μαθητών/μαθητριών, τη συνεργασία τους, το ενδιαφέρον που επέδειξαν και την αποτελεσματικότητα των δραστηριοτήτων ως προς την καλλιέργεια ιστορικού γραμματισμού.

Δραστηριότητες

Δράση	Σύντομη Περιγραφή	Συμμετέχοντες/ουσες	Χρόνος
Ανακρίνουμε την πηγή: Τι βλέπω, τι υποθέτω, τι θέλω να μάθω	Οι μαθητές/μαθήτριες παρατηρούν εικόνα του Κάστρου του Κολοσσιού και την προσεγγίζουν ως ιστορική πηγή. Μέσα από το Padlet καταγράφουν **τι βλέπουν**, **τι υποθέτουν** και **τι θέλουν να μάθουν**. Στόχος είναι να ενεργοποιηθούν οι αρχικές τους ιδέες και να διατυπωθούν ερωτήματα προς διερεύνηση. Η δραστηριότητα λειτουργεί ως διαγνωστικό σημείο εκκίνησης και αναδεικνύει τις πρώτες αντιλήψεις των παιδιών για το κάστρο, όπως η σύνδεσή του με πόλεμο, βασιλιάδες και άμυνα.	Μαθητές/μαθήτριες Ε΄ταξης (2 τμήματα των 25 παιδιών, εκπαιδευτικοί (συντονίστρια και η εκπαιδευτικός του άλλου τμήματος)	1 διδακτική περίοδος
Γίνομαι ιστορικός: Έρευνα με πηγές	Οι μαθητές/μαθήτριες εργάζονται με αυθεντικές ή προσαρμοσμένες ιστορικές πηγές που αφορούν το Κάστρο του Κολοσσιού και την οικονομική του λειτουργία κατά την περίοδο της Φραγκοκρατίας. Μέσα από καθοδηγούμενα φύλλα εργασίας («δελτίο ντετέκτιβ»), καλούνται να εντοπίσουν πληροφορίες, να ερμηνεύσουν στοιχεία και να απαντήσουν σε ερωτήματα όπως: • Τι παράγεται στο Κολόσσι; • Ποιοι εργάζονται;	Μαθητές/μαθήτριες Ε΄ταξης (2 τμήματα των 25 παιδιών, εκπαιδευτικοί (συντονίστρια και η εκπαιδευτικός του άλλου τμήματος)	2-3 διδακτικές περιόδοι

	• Ποιοι ωφελούνται; Οι μαθητές/μαθήτριες δεν λαμβάνουν έτοιμη γνώση, αλλά διερευνούν τις πηγές, διατυπώνουν υποθέσεις και σταδιακά αναθεωρούν τις αρχικές τους αντιλήψεις για το κάστρο. Η δραστηριότητα συμβάλλει στη μετάβαση από την απλή παρατήρηση στην ιστορική ερμηνεία και εισάγει τα παιδιά στη λογική της τεκμηρίωσης.		
Οικονομικός χάρτης του Κολοσσιού	Οι μαθητές/μαθήτριες δημιουργούν έναν τρισδιάστατο οικονομικό χάρτη της περιοχής του Κολοσσιού, αποτυπώνοντας τη λειτουργία του ως κέντρου παραγωγής και εμπορίου κατά την περίοδο της Φραγκοκρατίας. Στον χάρτη τοποθετούνται: • το κάστρο, • τα χωράφια και οι καλλιέργειες, • οι χώροι παραγωγής (ζάχαρη, κουμανταρία), • οι εργαζόμενοι, • καθώς και τα δίκτυα μεταφοράς και εμπορίου (λιμάνι Λεμεσού, καράβια). Οι μαθητές/μαθήτριες καλούνται να συνδέσουν τα επιμέρους στοιχεία μεταξύ τους, χρησιμοποιώντας βελάκια και επεξηγήσεις, ώστε να αναδείξουν τις σχέσεις ανάμεσα στον χώρο, την παραγωγή και την οικονομική δραστηριότητα. Η δραστηριότητα βοηθά τους μαθητές/μαθήτριες να κατανοήσουν το κάστρο όχι ως μεμονωμένο κτίριο, αλλά ως μέρος ενός ευρύτερου συστήματος. Η μάθηση οργανώνεται σπειροειδώς, καθώς οι μαθητές/μαθήτριες επανέρχονται σε έννοιες που έχουν ήδη διερευνήσει (παραγωγή, εργασία), σε βαθύτερο επίπεδο κατανόησης.	-Μαθητές/μαθήτριες Ε΄ταξης (2 τμήματα των 25 παιδιών, εκπαιδευτικοί (συντονίστρια και η εκπαιδευτικός του άλλου τμήματος)	2- 3 διδακτικές περιόδοι

Από τον οικονομικό χάρτη στον χάρτη εξουσίας	Αξιοποιώντας τον ήδη κατασκευασμένο οικονομικό χάρτη, οι μαθητές/μαθήτριες καλούνται να τον «διαβάσουν» με ένα νέο ερώτημα: • Ποιος αποφασίζει; • Ποιος εργάζεται; • Ποιος ωφελείται περισσότερο; Ο ίδιος χάρτης χρησιμοποιείται εκ νέου, αυτή τη φορά για να αναδειχθούν οι σχέσεις εξουσίας και οι κοινωνικές διαφοροποιήσεις. Οι μαθητές/μαθήτριες προσθέτουν νέα στοιχεία, επισημάνσεις ή χρωματικές ενδείξεις που δείχνουν τη συγκέντρωση του πλούτου και τον ρόλο των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων. Μέσα από τη διαδικασία αυτή, οι μαθητές/μαθήτριες μεταβαίνουν από την περιγραφή της οικονομικής δραστηριότητας στην κατανόηση της κοινωνικής οργάνωσης και της εξουσίας. Η δραστηριότητα αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα σπειροειδούς μάθησης, καθώς το ίδιο εργαλείο (ο χάρτης) επανεξετάζεται σε πιο σύνθετο επίπεδο. Η έννοια της κοινωνικής ανισότητας δεν δίνεται άμεσα, αλλά αναδύεται μέσα από τη διερεύνηση των μαθητών.	-Μαθητές/μαθήτριες Ε΄ταξης (2 τμήματα των 25 παιδιών, εκπαιδευτικοί (συντονίστρια και η εκπαιδευτικός του άλλου τμήματος)	1-2 διδακτικές περιόδοι
Κοινωνικοί ρόλοι και role play	Οι μαθητές/μαθήτριες διερευνούν τους βασικούς κοινωνικούς ρόλους που συνδέονται με το Κάστρο του Κολοσσιού (ιππότες/διοίκηση, αγρότες, εργάτες, έμποροι) και τις διαφορετικές εμπειρίες ζωής τους κατά την περίοδο της Φραγκοκρατίας.	Μαθητές/μαθήτριες Ε΄ταξης (2 τμήματα των 25 παιδιών, εκπαιδευτικοί (συντονίστρια και η εκπαιδευτικός του άλλου τμήματος)	2 διδακτικές περιόδοι

	Με βάση τις πληροφορίες που έχουν ήδη συλλέξει από τις πηγές και τον οικονομικό χάρτη, οι μαθητές/μαθήτριες αναλαμβάνουν ρόλους και προετοιμάζουν σύντομες θεατρικές αναπαραστάσεις ή σκηνές καθημερινής ζωής. Μέσα από το role play: • αποδίδουν τη θέση και τις ευθύνες κάθε ομάδας, • εκφράζουν σκέψεις και συναισθήματα από τη σκοπιά του ρόλου τους, • αναδεικνύουν τις διαφορές στις συνθήκες ζωής. Η δραστηριότητα ενισχύει την ιστορική ενσυναίσθηση και μετατρέπει τη γνώση σε βιωματική εμπειρία, βοηθώντας τους μαθητές/μαθήτριες να κατανοήσουν σε βάθος τις κοινωνικές ανισότητες.		
Mini inquiry: Ήταν δίκαιη η ζωή στο Κολόσσι;	Η ενότητα κορυφώνεται με τη διατύπωση του κεντρικού διερευνητικού ερωτήματος: **Ήταν δίκαιη η ζωή στο Κολόσσι κατά την περίοδο της Φραγκοκρατίας;** Οι μαθητές/μαθήτριες καλούνται να απαντήσουν αξιοποιώντας τις γνώσεις που έχουν οικοδομήσει σε όλα τα προηγούμενα στάδια (πηγές, οικονομικός χάρτης, κοινωνικοί ρόλοι, role play). Μέσα από συζήτηση στην τάξη και ατομικό «δελτίο εξόδου», διατυπώνουν την άποψή τους και την τεκμηριώνουν με συγκεκριμένα στοιχεία: • ποιος είχε εξουσία, • ποιος εργαζόταν, • ποιος ωφελούνταν.	Μαθητές/μαθήτριες Ε΄ταξης (2 τμήματα των 25 παιδιών, εκπαιδευτικοί (συντονίστρια και η εκπαιδευτικός του άλλου τμήματος)	1-2 διδακτικές περιόδοι

	Η δραστηριότητα ενισχύει την ιστορική κρίση, καθώς οι μαθητές/μαθήτριες δεν εκφράζουν απλώς προσωπικές απόψεις, αλλά αξιολογούν το παρελθόν με βάση τεκμήρια. Παράλληλα, αναδεικνύεται η συνθετότητα των ιστορικών φαινομένων, καθώς ορισμένοι μαθητές/μαθήτριες αναγνωρίζουν διαφορετικές οπτικές και αποχρώσεις στις απαντήσεις τους.		
Μάθηση στον πραγματικό χώρο: Εκπαιδευτική επίσκεψη & Goosechase	Η μαθησιακή διαδικασία μεταφέρεται στον αυθεντικό χώρο του Κάστρου του Κολοσσιού μέσα από εκπαιδευτική επίσκεψη. Οι μαθητές/μαθήτριες, σε συνεργασία με τους γονείς τους, συμμετέχουν αρχικά σε οργανωμένη ξενάγηση και στη συνέχεια σε ένα βιωματικό παιχνίδι διερεύνησης (scavenger hunt) με τη χρήση της εφαρμογής Goosechase. Οι αποστολές του παιχνιδιού καλούν τους συμμετέχοντες να: • εντοπίσουν στοιχεία του χώρου που σχετίζονται με τη λειτουργία του κάστρου, • αναπαραστήσουν ρόλους (π.χ. ιππότες, εργάτες), • συνδέσουν τον χώρο με την παραγωγή, την εργασία και την εξουσία. Η δραστηριότητα λειτουργεί ως επανανοηματοδότηση της γνώσης, καθώς οι μαθητές/μαθήτριες εφαρμόζουν όσα έχουν μάθει σε πραγματικό περιβάλλον, ενισχύοντας τη σύνδεση ανάμεσα στη σχολική γνώση και την εμπειρία. Παράλληλα, η συμμετοχή των γονέων μετατρέπει τη μάθηση σε κοινή διερευνητική διαδικασία και ενισχύει τη σύνδεση σχολείου–οικογένειας–κοινότητας.	Μαθητές/μαθήτριες Ε΄ταξης (2 τμήματα των 25 παιδιών, εκπαιδευτικοί (συντονίστρια και η εκπαιδευτικός του άλλου τμήματος)	Μισή μέρα (εκπαιδευτική επίσκεψη)
Συνέχειες και αλλαγές: Σύνδεση με το σήμερα	Οι μαθητές/μαθήτριες επανέρχονται στο Κολόσσι, αυτή τη φορά συγκρίνοντας το παρελθόν με το παρόν.	Μαθητές/μαθήτριες Ε΄ταξης (2 τμήματα των 25 παιδιών,	1 διδακτική περίοδος

	Αξιοποιώντας φωτογραφίες, παρατηρήσεις από την εκπαιδευτική επίσκεψη και συζήτηση στην τάξη, καλούνται να εντοπίσουν: • τι έχει αλλάξει στην περιοχή, • τι παραμένει ίδιο, • πώς επηρεάζει το παρελθόν το παρόν. Μέσα από τη διαδικασία αυτή, οι μαθητές/μαθήτριες συνδέουν τη γνώση που απέκτησαν με τη σύγχρονη πραγματικότητα και αντιλαμβάνονται τη σημασία του Κάστρου του Κολοσσιού ως μέρους της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς. Η δραστηριότητα ολοκληρώνει τη μαθησιακή πορεία, ενισχύοντας την έννοια της αλλαγής και της συνέχειας και επιτρέποντας στους μαθητές/μαθήτριες να αναστοχαστούν πάνω σε όσα έμαθαν.	εκπαιδευτικοί (συντονίστρια και η εκπαιδευτικός του άλλου τμήματος)	

Ενσωμάτωση τεχνολογίας: Αξιοποιούνται ψηφιακά εργαλεία όπως Padlet, Google Maps, Goosechase) για την ενίσχυση της διερευνητικής μάθησης.